

Kornoelje

Voorjaar 2020 – Nummer 74

IVN Vries

Uit de schelpencollectie van Merschel Schenkel

Spondylus soorten
Doornige oesters

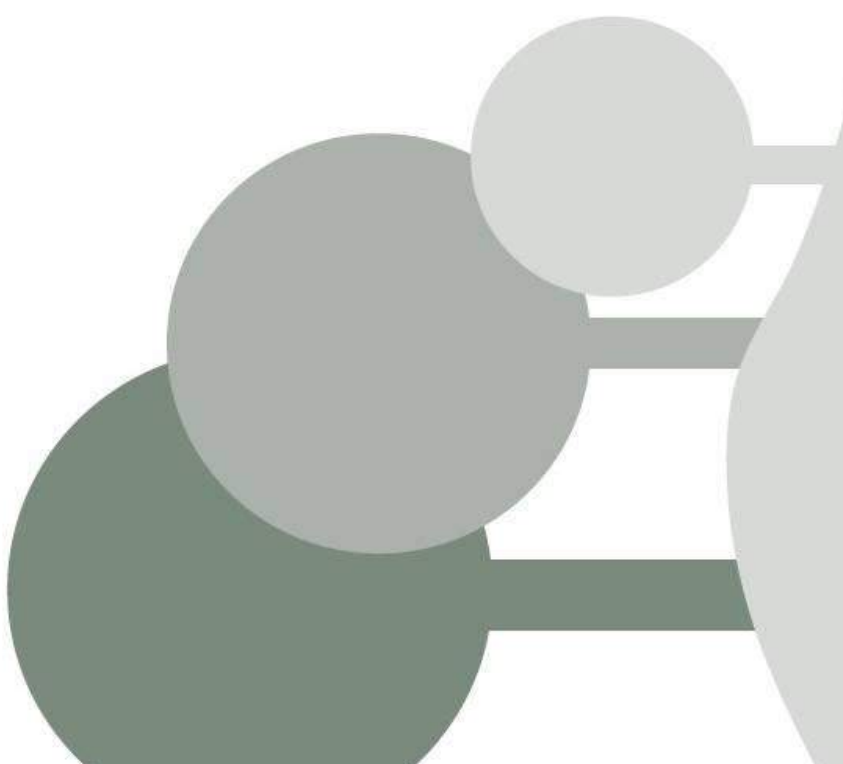

Natuurwerkdag november 2019

Foto: Dick Koelewijn

Inhoud

Voorwoord	3
De charme van het vogelen	4
Van over de hele wereld	9
Paddenstoelencampagne in en rond Vries	13
Natuur en Jeugd 5 jaar	15
Samen moestuinieren in dorps tuin Vries	16
Erik van Ommen Zwarte Specht	17
Prooidieren in de rui	18
Een verrassing na de vogeltelling	19
Verslag werkgroep vlindertuin	21
Het steenuilenseizoen is weer begonnen!	22
Een paar natuurnotities uit mijn dagboek	23
Vogelleed bij de voederplaats	24
Schoolactiviteiten Holtveen en Welterberg	25
De snertwandeling 2020	26
Natuurwerkdag 2019	27
In een notendop	29
Natuurverlies tussen Vries en Eelde	37
Heukels' Flora is niet zomaar een boekje	38
Activiteitenprogramma IVN Vries 2020	40
Jeugdactiviteiten IVN Vries	43
Activiteitenprogramma IVN Eelde-Paterswolde maart 2020 - oktober 2020	44
Activiteiten IVN Zuidlaren voorjaar-zomer 2020	46
Colofon IVN Vries	48

hoveniersbedrijf

Sander Bosch bv

mobiel: (06) 51 31 64 62

postadres

Postbus 47

tel. (0592) 54 20 69

9480 AA Vries

fax (0592) 54 43 24

Assen

info@sander-bosch.nl

Ketellapperstraat 57

www.Sander-Bosch.nl

9403 VS Assen

Voorwoord

Bij het schrijven van het voorwoord voor de nieuwe Kornoelje begin ik meestal met een actueel onderwerp. Ook deze keer is er volop keuze: de stikstofcrisis, Pfas, klimaatverandering, enz. Grote onderwerpen waar we dagelijks over lezen met vaak tegengestelde meningen. Ik heb daar geen pasklare oplossing voor. Maar voor mij is één ding duidelijk: we zullen ons moeten matigen. Het neo - liberale marktmodel heeft de grenzen van een gezonde, leefbare aarde reeds ver overschreden. Als IVN afdeling Vries proberen we door onze educatieve activiteiten ons steentje bij te dragen aan de bewustwording en noodzaak tot verandering, bij jong en oud. Laten we dat blijven doen!

Dat gezegd hebbende kom ik aan het laatste stukje van het “Voorwoord”, zoals ik dat al vele malen geschreven heb. Na 12 jaar uw voorzitter te zijn geweest draag ik mijn stokje over aan Peter Kwast. Terugkijkend constateer ik dat er binnen onze vereniging veel gebeurd is. Meegaand met de tijd is er het nodige veranderd. Activiteiten en inzet van onze leden zijn veranderd, anticiperend op noodzaak en behoefte. Zo hoort het ook in een levendige vereniging. En dat zijn we samen met alle leden, donateurs en de vele vrijwilligers die zich inzetten om van onze leefomgeving iets goeds en mooi 's te maken. Op vele mensen heb ik een beroep gedaan om een steentje bij te dragen. En dat hebben jullie ruimschoots gedaan. Heel veel dank daarvoor.

Tenslotte wens ik Peter, samen met de andere bestuursleden en natuurlijk alle leden, donateurs en vrijwilligers een succesvolle toekomst voor IVN Vries.

Met vriendelijke groeten,
Kor Mulder

PS Intussen heeft een diep ingrijpende actualiteit bovenstaande woorden ingehaald. We houden er rekening dat de crisis ook gevolgen kan hebben voor de geplande activiteiten. We houden u op de hoogte via website en mail.

NB Op onze website is de Kornoelje helemaal in kleur te zien.

De charme van het vogelen

Jaarverslag vogelwerkgroep 2019

Geregeld kijk ik even op de website www.waarneming.nl en dan valt het me op dat er in Nederland zoveel bijzondere vogels worden waargenomen. Er zitten af en toe vogels bij waar ik nog nooit van heb gehoord. De meeste van die

Smelleken

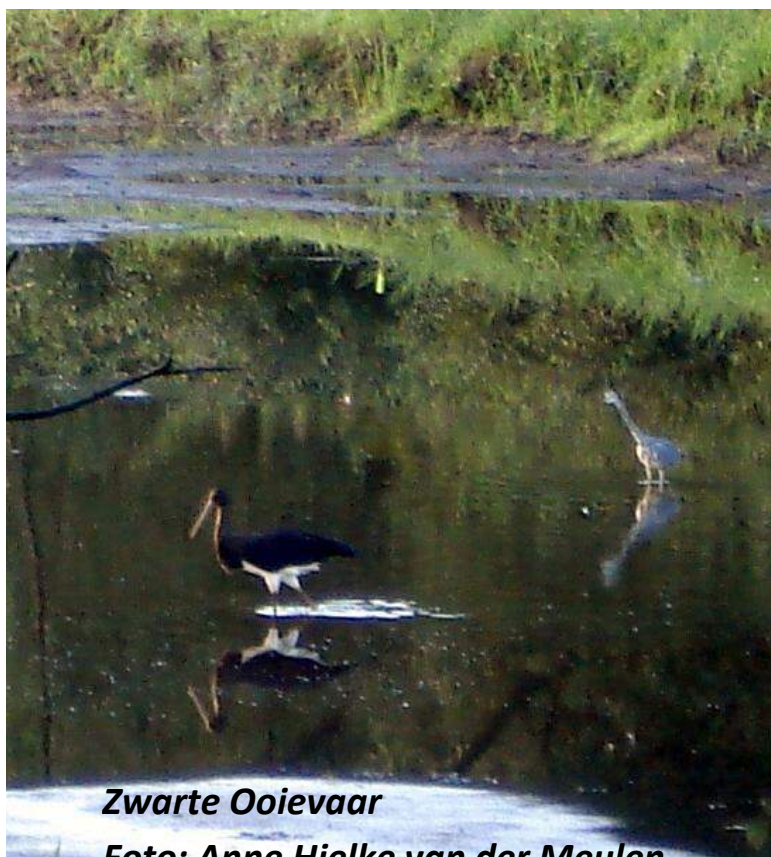
waarnemingen worden gedaan in de kustregio.

Echter ook in onze directe omgeving worden vogels waargenomen, die je daar misschien niet zou verwachten. Zo meldde in februari mijn buurman (zuidrand De Fledders) dat een valk zich tegen zijn raam had doodgevlagen. Hij had gelijk, het

bleek namelijk een Smelleken (een kleine valk). Gedurende vrijwel de gehele zomer zat er een Zomertortel te koeren in de bebouwde kom van Vries (zie ook het artikel in de vorige Kornoelje).

En wat dacht u van een Zwarte Ooievaar, die in september wekenlang verbleef aan de oostkant van het dorp Tynaarlo? Deze vogel is zeer zeldzaam in Nederland. In oktober vloog er een Velduil voor me langs nabij het zandgat te Ubbena. Enig speurwerk op www.waarneming.nl leverde ook nog wat

waarnemingen op. Zo vloog er in september een Visarend over Vries. De Raaf werd gemeld bij Zeegse en bij Zeijen (niet in de

Zwarte Ooievaar

Foto: Anne Hielke van der Meulen

broedtijd). De IJsvogel wordt af en toe gespot in de vijvers van Diepsloot en De Fledders. Aan de Tynaarlosestraat zaten er in juli zelfs 2 bij elkaar.

Tellingen en excursies

Hieronder volgt een selectie van uitgevoerde tellingen door de vogelwerkgroep Vries en de georganiseerde vogelexcursies.

Midwintertelling watervogels

Halverwege januari vond weer de internationale telling van watervogels plaats. In Vries werden Kustersveen en Esveen geteld. Voor het maar kleine Kustersveen leverde dit wel een opmerkelijke score op. Maar liefst 108 Smienten ! Verder 34 Wilde Eenden, 3 Wintertalingen en 1 Aalscholver.

Smient, man

Foto: Jakob Keun

Meetnet Agrarische Soorten (MAS)

Er werden 9 telpunten geteld in het agrarisch gebied tussen Vries, Zeijen, Donderen en Yde. Een Tureluur zat net buiten de telcirkel. Er werden 2 Grutto's gezien, maar dit waren duidelijk geen broedvogels.

Selectie van soorten (mogelijke broedvogels): Veldleeuwerik 6, Kievit 6, Wulp 1, Grutto 0, Tureluur 0, Boerenwaluw 10, Holenduif 1, Kwartel 1, Graspieper 10, Gele Kwikstaart 12, Roodborsttapuit 7, Grasmus 11, Kneu 3, Geelgors 13

Wintertaling; Foto Jakob Keun

BMP De Holten (Broedvogel Monitoring Project)

Al sinds 2004 worden jaarlijks de broedvogels geïnventariseerd in het gebied aan de westrand van Vries, met o.a. het Holtveen. Het jaar 2019 blijkt zeer gunstig uit te pakken voor de Zwartkop. In het telgebied van De Holten is het zelfs de nieuwe nummer 1 geworden, met een nieuw maximumrecord van 34 territoria.

Zwartkop: man, boven; vrouw, onder

De Roodborst (31) blijft het goed doen en de Tjiftjaf (30) is weer terug in de top 3.

We hebben zowaar een nieuwe soort in ons telgebied: de Grauwe Gans. Leuke soorten dit jaar zijn o.a. Fluiters, Roodborsttapuiten en Vuurgoudhaan. Het Waterhoen is ook weer terug. De Grauwe Vliegenvanger (4) heeft een nieuw maximum en de Gekraagde Roodstaart (4) zit weer wat hoger dan afgelopen jaren. De Geelgors (11) heeft het uitstekend gedaan.

Het totale aantal territoria is met 342 best hoog (alleen 2 jaar geleden zaten we hoger). Echter het aantal soorten is met 38 aan de lage kant. Dat komt doordat we nogal wat soorten gemist hebben. Daar zitten ook soorten bij die (daar ga ik wel van uit) er echt wel zitten.

Het volledige overzicht is te downloaden van de website van IVN Vries. Ga in het menu naar 'Werkgroepen', dan naar 'Vogels' en vervolgens naar 'Vogeltellingen'.

Huiszwaluwen atlasblok 12-34 (Oudemolen e.o.)

2019 is helaas ook het jaar waarin Bert Warners overleed. In de vorige Kornoelje is daar de nodige aandacht aan besteed. Bert Warners heeft een lange staat van dienst bij IVN Vries. Zijn betrokkenheid van de laatste jaren betrof met name nog de tellingen van huiszwaluwnesten. Tot op het laatst heeft hij nog zijn kennis

overgedragen aan zijn opvolger Peter Kwast, zodat ook afgelopen jaar de tellingen doorgang hebben kunnen vinden.

Er werden 83 nesten geteld, vrijwel hetzelfde als het jaar ervoor. De grootste kolonie wederom in Heidenheim (28 nesten). Verder zaten de meeste nesten in Oudemolen (31 in totaal). De rest verspreid over het Kleuvingsveld, Taarlo en Zeegse.

Vogelexcursies

- *14 februari: De Onlanden t.n.v. Roderwolde (deelnemers 6)*

Een prachtige winterdag in een fraai gebied. De Steppiekiekendief helaas gemist. Wel een Zeearend in de verte en o.a. een Nonnetje (eend), enkele Torenavalken en vele Grote Zilverreigers.

- *20 maart: Vogelkijkhut Diependal bij Oranje (deelnemers 4)*

Vanuit de kijkhut zagen we o.a. een paartje Roodhalsfuut, Brilduiker en Pijlstaart. Het gras tussen Oranje en Diependal stond er oranje gekleurd bij. We constateerden dat Grauwe Ganzen oranje gras zaten te eten en dat Veldleeuweriken er het hoogste lied zongen.

- *11 april: Drentse Aa bij Oudemolen + Gasterse Duinen (deelnemers 4)*

Met o.a. Rietgors, Roodborsttapuit, Blauwe Kiekendief en Kneutjes in de weer met nestmateriaal. Maar de meest opmerkelijke waarneming betrof een 'mystery bird' in De Heest. Die roep was ons onbekend. Even googelen achteraf bracht uitkomst: Het was een Rugstreeppad !

- *2 mei: Bongeveen bij Bunne (deelnemers 6)*

Helaas matig weer. Onder meer Rietgorzen, 2 Bergeenden en een Koekoek gezien.

- *13 juni: Zeijerwiek e.o. (deelnemers 4)*

Met o.a. een Bosrietzanger, talloze Kleine Karekieten, een Visdiefje en veel Grasmussen.

- *12 september: Tusschenwater (Zuidlaren-De Groeve; deelnemers 5)*

Tusschenwater is een nieuw natuur- / waterbergingsgebied tussen Zuidlaren en De Groeve. Wat zou daar aan vogels zitten ? We zagen direct al een stuk of 5 Tapuiten. De grootste verrassing was echter een grote vogel die kwam aanvliegen: een Zwarte Ooievaar ! Vervolgens een roofvogel met een gevorkte staart: een Rode Wouw. Verder o.a. 2 Bontbekplevieren en 2 Paapjes.

- *10 oktober: Onnerpolder: (deelnemers 2)*

Zeearend: 'White-tailed Eagle'

De leukste waarnemingen deden we vanaf het gemaal. Eerst in de verte 2 Zwarte Ruiters (in wit winterkleed). Plotseling vlogen alle ganzen en eenden in de Westerbroekster madepolder op. En ja hoor, een Zeearend. Goed te

zien waarom deze in het Engels 'White-tailed Eagle' heet. En vlak bij het gemaal zat nog een IJsvogel, altijd prachtig om te zien. Inmiddels kregen we een dikke bui op de kop. Je moet er wat voor over hebben om vogels te zien.

- 25 oktober: Diepholz (Duitsland; deelnemers 2)

Een excursie georganiseerd door Peter Kwast van een hele dag (ca. 3 uur rijden vanuit Vries). Diepholz is wat Kraanvogels betreft een fenomeen. Er werden duizenden Kraanvogels gezien, hier aansterkend tijdens de trek naar het zuiden.

- 14 november: Oostpolder bij Zuidlaardermeer (deelnemers 7)

Één van de charmes van vogelen is wel de onvoorspelbaarheid. We zagen geen enkele steltloper, hoe is het mogelijk ? Daarentegen een groep van 20 Fraters ! Ik dacht dat deze vinkachtigen in Nederland alleen aan de kust te zien waren.

Wie ook wel eens aan een vogelexcursie of –telling zou willen deelnemen kan met mij contact opnemen (a.h.vd.meulen@gmail.com).

Tekst en foto Zwarte Ooievaar: Anne Hielke van der Meulen

Overige foto's: Jakob Keun

Van over de hele wereld

“Ik zit hier in mijn voorkamer, maar dank zij al mijn boeken, schelpen en fotoalbums reis ik de hele wereld rond”

Enkele weken geleden was de redactie van de Kornoelje op bezoek bij mevrouw Merschel Schenkel, 88 jaar oud en woonachtig in Vries. We mogen ‘Merschel’ zeggen. Merschel is geboren en getogen in Zuid Afrika, maar woont sinds 1965 in Nederland. Alhoewel, ‘wonen’ is in dit verband een groot woord: 18 jaar woonde ze in de Dubai (VAE) en ruim 20 jaar lang vergezelde ze haar man Wietze, kapitein op de grote vaart, naar verre oorden. Een paar keer per jaar kwamen ze ‘thuis’ in Nederland.

Kleurenpracht

We zijn uitgenodigd om naar haar schelpencollectie te kijken. Schelpen uit alle werelddelen en op een enkel exemplaar na, allemaal door haar zelf gevonden. Op de vraag hoe haar interesse in schelpen was gewekt, vertelt ze dat ze altijd een

Conus marmoreus (midden)

brede belangstelling heeft gehad en de achtergrond van wat ze ziet, hoort of leest wil weten. Als kind was ze al nieuwsgierig en verwonderd over de verscheidenheid en de kleurenpracht van hetgeen ze vond. Die nieuwsgierigheid is altijd gebleven.

Wetenschap

“Als het schip in een haven lag, ging ik er op uit. Lange wandelingen langs vreemde stranden. En overal schelpen, in allerlei vormen en kleuren.” Het begon met het opzoeken van de namen van de schelpen. Altijd eerst de Latijnse namen, want dan kan je internationaal communiceren. Door de vele jaren van zelfstudie, lidmaatschap van de Nederlandse Malacologische Vereniging en de Natuurhistorische Club in de VAE, heeft ze haar kennis op hoog niveau gebracht. Deze kennis en de unieke collectie zijn zo bijzonder dat enkele van haar schelpen,

inclusief vindplaats en andere bijzonderheden, zijn beschreven in een wetenschappelijke uitgave ‘Seashells of Eastern Arabia’ (D.Bosch, P.Dance).

Verhalen

En dan laat ze de enorme collectie zien, keurig

Strombidae, o.a. Canarium, Erythrinus

gerangschikt per gebied waar de schelpen zijn gevonden, opgeborgen in laden: Zuid Afrika, Nieuw Zeeland, Nigeria, Seychellen, Filippijnen, Iran, VAE, Nederland, Oman, etc. Schelpen gevonden op de stranden van vrijwel alle wereldzeeën. Terwijl ze ons schelpen laat zien, vertelt ze het verhaal er bij: waar het is gevonden, hoe bijzonder het is, soms hoe zeldzaam het is, e.d.

Zo komen we te weten dat alle schelpen in de hele wereld die wij 'hoortje' of 'wenteltrap' noemen, rechtsgedraaid zijn, behalve één. Die is linksgedraaid, komt alleen in Amerika voor en die heeft zij ook in haar collectie. Iedereen kan aan het strand wenteltrapjes van een paar centimeter grootte op het strand vinden, maar het enorme exemplaar dat zij in haar collectie heeft, is echt heel bijzonder.

Of het verhaal van de *Echinus esculentus*: een enorme eetbare zeeappel, rond van vorm met een doorsnee van bijna 25 cm. In 1987 vond ze in de Seychellen enkele exemplaren. "De inhoud hebben we opgegeten." En toen was daar ineens de coupe en moest het schip hals over kop vertrekken. Twee exemplaren hebben de reis niet overleefd, dat ene exemplaar heeft ze nog steeds.

sommige schelpen een rij gaatjes hebben: dat is om water en poep af te voeren.

Het aantal gaatjes en de grote ervan zeggen iets over de leeftijd.

En dan die grote schelp met de heremietkreeft er nog in, een grote platte schelp met een doorsnede van 25 cm waar een beestje ter grote van een erwten in 'woont', skeletten van kogelvissen.

Engina mendicaria

Rariteiten

Er is ook een rariteiten kabinet: een bonte verzameling voorwerpen met een verhaal.

Er is één la met zeer bijzondere vondsten: een plastic touw van 80 cm lang waar tientallen grote roze zeepokken zich op hebben vastgezet: "Toen was de zee ook al vervuild!" of een grote zeester met vier in plaats van met vijf armen dat de soort kenmerkt:

"It's a freak".

Fossielen, stenen uit verschillende berglandschappen, potjes met zand van alle stranden waar ze heeft gezocht en nog veel meer zeer bijzondere voorwerpen liggen in die ene la en allemaal met hun eigen verhaal.

Natuur

Merschel Schenkel is een groot natuurliefhebber en ze weet eveneens veel over bloemen en planten. Ook hiervan kent ze Latijnse namen beter dan de Nederlandse. Insecten, vlinders en vogels: hetzelfde verhaal. Ze vertelt ze dat ze het erg belangrijk vindt dat met name kinderen worden geïnformeerd over de wereld om hen heen. "Dat legt de basis voor besef en waardering voor de natuur".

Vrienden knippen artikelen uit dagbladen en tijdschriften over onderwerpen die betrekking hebben op natuur en sturen die naar haar toe. Zo blijft ze goed geïnformeerd over de stand van zaken in de natuur.

"Zolang ik kan lezen, bezig kan zijn met mijn schelpen of fotoalbums, kan ik genieten. En zolang ik kan genieten, ben ik niet eenzaam."

Ina Maring

Paddenstoelencampagne in en rond Vries

In oktober en november heeft de afdeling veel aandacht besteed aan paddenstoelen. Het landelijk bureau stelde een pakket beschikbaar met zoekkaartjes en loepen voor excursies. Inneke Brouwer gebruikte die voor uitleg aan schoolkinderen in de klas en buiten. Op 26 oktober gaf Jan Menzinga van IVN Zuidlaren een technisch knappe en mooie presentatie met 3-D beelden uit zijn rijke collectie van paddenstoelen foto's. Die had hij gemaakt met een speciale camera met stereo lenzen. Hij deelde aan ieder een 3-D bril uit. De kwaliteit was uitstekend en het enthousiasme was groot. Vervolgens gingen we met 25 volwassenen en 5 kinderen op zoek naar paddenstoelen en zwammen in de Zeegser Duinen. We overstelpten hem met vragen over zelf gevonden exemplaren, een echte speurtocht.

Maar in het bestelde pakket zaten ook dertig zakjes met oesterzwammenbroed en een duidelijke handleiding hoe je zelf de zwammen kunt kweken. Alle zakjes heb ik uitgedeeld in de hoop dat ze gebruikt gingen worden. Ik had er eerst dertig in de koelkast liggen, het broed moet koel blijven. Uiteindelijk werd ook het laatste zakje opgehaald.

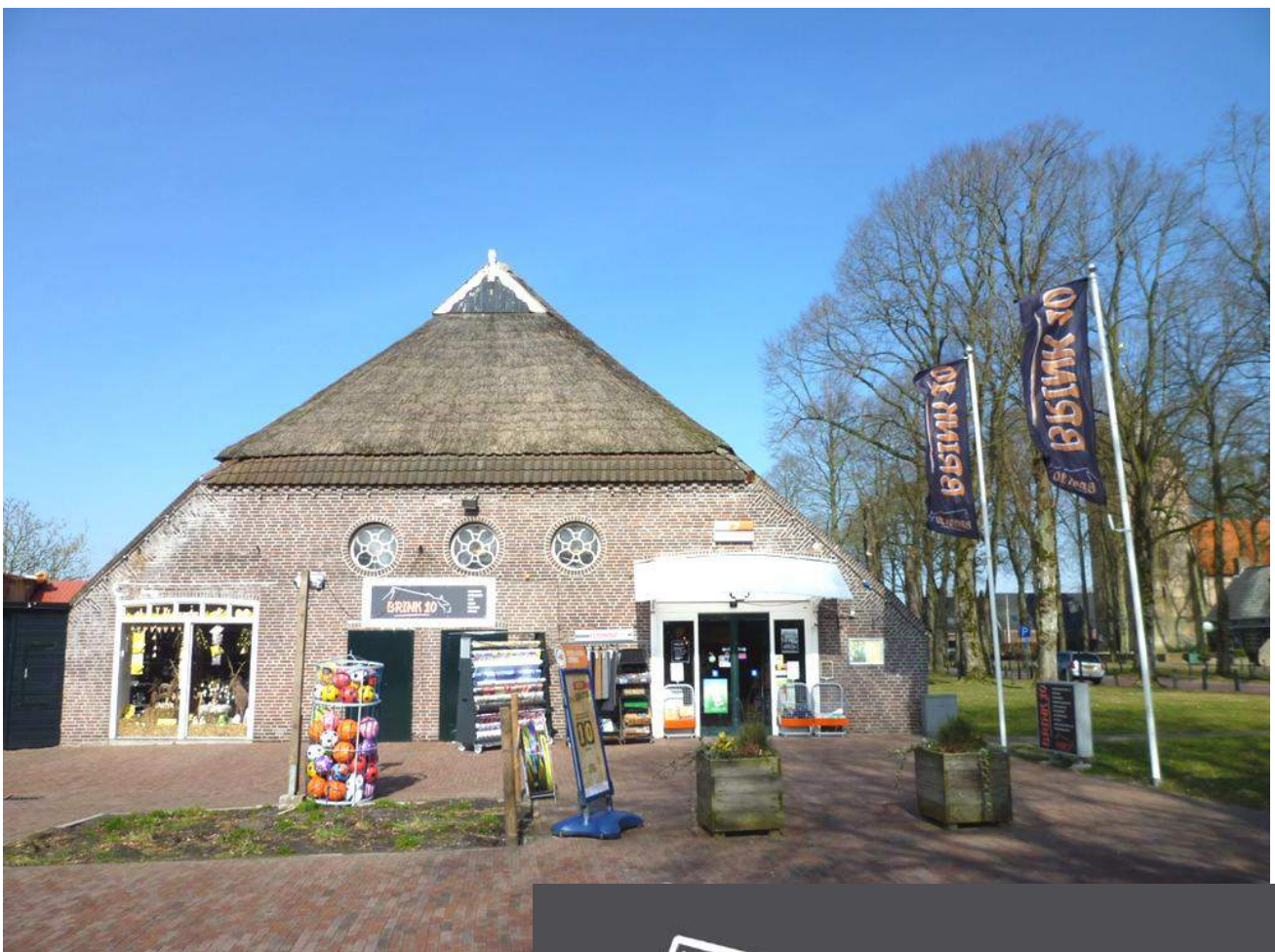
Nu zelf aan de slag! Ik knipte volgens de instructie in twee lege kwarkbekers gaten in de zijkant en het deksel, deed het broedsel erin en vulde ze om de paar dagen met in de koelkast bewaard koffiedik, net zolang tot bekers helemaal vol waren. Toen kwam het grote wachten. En ja hoor, na 6 weken kwamen de eerste zwammen naar buiten in het eerste bakje. Ik knipte ze af en met een op internet gevonden recept bakte

ik ze met gesneden sjalotjes en wat zout en peper in de koekenpan. Een minuscuul hapje, weinig om te eten maar leuk om een keer te doen. Geduld is een schone zaak, maanden later kwamen er weer een paar zwammetjes om de hoek kijken, nu uit de tweede beker. En warempel, terwijl ik dit stukje schrijf zie ik opnieuw zwammen uit de gaatjes komen. Het kweekproces kan dus doorgaan en ik gooi mijn broedbekers niet weg!

Ik ben nu benieuwd welk resultaat de andere kwekers hebben bereikt. Laat het mij weten!

Tekst en foto's: Kees Langeveld

Brink 10, 9481 BE Vries
info@brink10.nl
www.brink10.nl

Natuur en Jeugd 5 jaar

Tot onze vreugde kunnen wij u mededelen dat de natuuractiviteiten voor de schoolgaande jeugd vanaf groep 6 tm 8, goed lopen.

De schoolprojecten slaan goed aan

Basisschool de Vijverstee heeft de Welterberg geadopteerd en basisschool de Holtenhoek heeft het Holtveen geadopteerd. Twee verschillende natuurgebieden, een heideterrein en een voormalig pingo-ruïne. Beide gebieden vragen een andere vorm van natuureducatie, maar de natuurlessen afgewisseld met belevingsactiviteiten en fysiek snoeiwerk, zijn positief ontvangen.

Per jaar wordt gekeken welke groep tijd en ruimte heeft voor natuureducatie en/of snoeiwerkzaamheden. Zo was 2018/2019 groep 6 aan de beurt van de

Vijverstee voor snoeien en natuureducatie, afgelopen jaar en de komende twee keer gaat groep 8 snoeien in de Welterberg. In 2019 heeft groep 7 van de Holtenhoek een natuurles gehad in het Holtveen, in combinatie met snoeiwerkzaamheden. De chocolademelk met cake smaakt na afloop altijd prima.

In het najaar heb ik het thema herfst uitgediept, met vragen als: waarom verliest een boom zijn blad, waarom verkleurt een blad, kringloop in de natuur, paddenstoelen-

soorten, boomsoorten, de grote bonte specht, steeds afgewisseld met opdrachten en belevingsactiviteiten als: rubbing, bomen voelen, zoekopdrachten, luisteropdrachten, waarbij er ook ruimte was voor vragen en eigen ervaringen (zoals een dode bosmuis).

Uit onderzoek is gebleken hoe belangrijk het is dat kinderen buiten spelen/beleven/leren.

Een frisse neus om nieuwe inzichten te krijgen. Naar buiten om te bewegen en om overgewicht te voorkomen. Spelen om te verwerken, nieuwe ideeën op te doen, maar vooral om te genieten.

Lesvoorbereiding

Tekst en foto: Inneke Brouwer

Samen moestuinieren in dorpstuin Vries

Altijd al je eigen groente willen verbouwen? Of gewoon zin om gezellig samen te tuinieren? Dat kan in de dorpstuin in Vries. Vanaf 1 april werken we weer elke maandagavond en woensdagochtend in de tuin. Nieuwe mensen zijn van harte welkom!

De dorpstuin ligt om het gebouw van Plaats de Wereld in het centrum van Vries (Westerstraat 26a). We runnen de biologische groentepluktuin met een gemêleerde groep deelnemers. Een deel van de tuin bestaat uit verhoogde moestuinbakken en is hierdoor rolstoeltoegankelijk.

Woensdagochtend en zomers maandagavond

Op woensdagochtend van 9.00 tot 12.00 uur zijn we het hele jaar door in de tuin aan de slag. Van 1 april tot 1 oktober werken we ook maandagavond van 19.00 tot 21.00 uur in de tuin. Daarnaast zijn we van plan om dit seizoen, in overleg, ook met een nieuw tuinmoment te starten.

Het idee is dat elke deelnemer twee dagdelen per maand meehelpt, maar vaker mag natuurlijk ook! Wie wil, kan wat van de oogst mee naar huis nemen. Naast moestuinieren gaat de dorpstuin ook over een 'groenere' leefstijl: gezonde en duurzame keuzen in voeding, hergebruik, energie en water.

Groenworkshops en open dagen

Regelmatig zijn er groenworkshops om de fijne kneepjes van het vak te leren van 'oudere tuinvrienden' en andere deskundigen. Verder zijn er open dagen, tuinfairs en workshops en natuurlijk de wekelijkse instructiemomenten.

Zin om mee te doen? Dat kan, ook als je nog geen ervaring hebt met moestuinieren. Kom een keer langs of meld je aan via telefoonnummer 0592-795340 of info@plaatsdewereld.nl. Deelname aan de dorpstuin is gratis.

Erik van Ommen

Zwarte specht

Prooidieren in de rui

Het lijkt een logische gedachtegang: vogels die in de rui zijn vormen een gemakkelijker prooi voor roofvogels. De vleugelrui maakt het ze immers moeilijker om weg te komen bij een aanval. Lijkt logisch.

Onderzoek

Deze kwestie is onderzocht door een gezamenlijk team van de Universiteit van Wageningen en die van Wellington, Nieuw-Zeeland. De vraag was dus of en hoe die vogels in de rui reageren op aanvallen van roofvogels. Anticiperen die vogels in die periode op hun belagers?

Methode

Het onderzoek werd uitgevoerd bij vliegenvangers en men maakte gebruik van zogenaamde hoge-snelheidsvideografie, een methode die het mogelijk maakt de snelste vliegbewegingen scherp in beeld te krijgen. Bij een deel van de vliegenvangers werd de rui nagedaan door gaten in de vleugels te knippen. Bij het andere deel van de groep vliegenvangers was het verenkleed intact. Vervolgens maakte men nauwkeurige opnames van aanvallen van roofvogels op de groep.

Uitkomst

En wat bleek? De onderzoekers constateerden twee verschillen tussen de beide groepen vliegenvangers. De vogels die rondvlogen met gaten in de vleugels

vlogen weg onder een grotere hoek met de belagende roofvogel. Zo compenseerden ze het verlies van een mindere startsnelheid door het aangetaste verenkleed. Na zorgvuldige bestudering van de beelden bleek nog een tweede verschil. De vogels met gaten in de vleugel ontwikkelden nog een ander verdedigingsmechanisme: tijdens een aanval bewogen de veren rond die aangebrachte gaten naar elkaar toe, zodat de vleugel toch mooi

Bonte vliegenvanger, vrouw

Bonte vliegenvanger, man

gesloten werd. Door beide aanpassingen bleek er uiteindelijk geen verschil te zijn in de vliegsnelheid van beide groepen vliegenvangers.

Vreemd

Vogels in de rui passen zich in dit onderzoek zodanig aan dat ze voor roofvogels even moeilijk te pakken zijn als vogels die niet in de rui zijn. Vreemd daarbij is dat ze de eerstgenoemde aanpassing niet altijd toepassen. Waarom vliegen ze niet altijd weg in die grotere hoek bij de belager? Ze moeten eerst minder mobiel worden om deze tactiek toe te passen, terwijl ze waarschijnlijk met deze handelwijze altijd meer kans hebben om te ontsnappen. Vreemd.

(Bron: Timotani en medewerkers, J.Exp.Biol. 2019 May 28)

Tekst: Heim Meijerink

Foto's: Jakob Keun

Een verrassing na de vogeltelling

Op de laatste zondag van januari deed ik mee aan de vogeltelling, vanuit huis en in de tuin. Een enkele mus, wat boomklevers, een paartje vinken, veel koolmezen en vooral opvallend meer pimpelmezen dan vorig jaar.

In de tuin veel kauwtjes en houtduiven.

Toen ik weer binnenkwam werd mijn aandacht getrokken door een wollige bal op de overdekte voedertafel. Hij zat in het midden onafgebroken te pikken in de zaden en broodkorstjes. Rondom hem kwamen kleine vogeltjes, die ook tussen de spijlen door konden, even aanwippen om een graantje mee te pikken. Ze vlogen daarna meteen terug naar naburige struiken en bomen. Maar de wolbal bleef minutenlang dooreten. Keek niet op of om, reageerde niet op het gefladder om hem heen. Dat duurde bijna een kwartier. Foto's door de dubbele ramen worden niet scherp genoeg. En net toen ik me voornam om dan toch maar naar buiten te gaan, vloog hij weg. Intussen had ik gezien hoe hij zwarte blokjes op de vleugels vlak bij zijn lichaam had en witte streepjes aan de onderkant.

Het was duidelijk een jonge vogel, die nu nog net tussen de spijltjes door kon. Het bleek een jonge holenduif te zijn.→

SLAGER ZIELSTRA

MEER DAN VLEES

Nieuwe Rijksweg 13
9481 AN Vries
0592542298

gzielstra@gmail.com
www.slagerzielstra.nl

ONTLUIKEND GROEN

BLOEM & GROEN STYLING

Brinkstraat 3 - 9481 BJ Vries - Tel. 0592-543056

Bruidswerk
Rouwbloemwerk
Abonnementen
Workshops
Online bloemwerk bestellen

www.ontluikendgroen.nl

FIT4YOU

BEWEGINGSCENTRUM

Opeens viel alles op zijn plaats: in de grote schuur hadden we een kerkuilenkast geplaatst. Die was al snel gekraakt door een stel holenduiven. Een aantal weken voor de telling, in december had Kor er voor de derde keer eieren aangetroffen. De kast was net voor de telling weer schoongemaakt, maar de duiven bleven komen. Dit jong kreeg niet meer te eten, omdat hij inmiddels kon vliegen. Kennelijk had hij die zondagochtend veel honger.

Annemarie de Vries

Verslag werkgroep vlindertuin

Afgelopen jaar zijn we vijf keer bezig geweest in de vlindertuin met opruimen van blad, schoffelen van het onkruid en houtsnippers op de paden aanbrengen. Hoewel het niet zo droog was als in 2018 hadden sommige planten toch wat extra water nodig. De tuin zag er de hele zomer prima uit, ook dankzij Bram, Gert, Ivon, Kor en Roelof.

In 2007 ben ik begonnen met nachtvlinderen. Meestal begin ik eind maart, als de avond een temperatuur van 10 graden heeft. Dit jaar heb ik de vlinderval geplaatst op 9 januari bij Landgoed Bosch en Vaart, resultaat: 2 soorten, n.l. de kleine voorjaarsspanner en de perentak, totaal 15 vlinders. Op 16 januari in de vlindertuin, 1 soort: de kleine voorjaarsspanner, totaal 22 vlinders. En op 17 januari aan de Boerhoorn ook 1 soort: de kleine voorjaarsspanner, totaal 5 vlinders. Uitzonderlijk warme avonden voor de tijd van het jaar.

Nu bloeit er in de vlindertuin de gaspeldoorn, enkele bloemen van de knautia, sneeuwkllokjes en krokussen.

Wil Folkers

Het steenuilenseizoen is weer begonnen!

In januari zijn leden van de steenuilengroep van Eelde/Paterswolde en Vries weer op pad gegaan om te kijken waar steenuilen zitten in onze regio. Met een fluitje of geluidsbox wordt de uilenroep uitgezonden en daarmee een reactie van de mannetjes uitgelokt.

Foto: Jakob Keun

De mensen die een steenuilenkast op hun erf hebben, hadden daarvoor via de mail een melding gehad dat de groep langs kwam. Ook de lokale politie is gemeld dat de groep weer is gaan luisteren. En inderdaad. Bij het eerste afgespeelde geluid reageerde een steenuil, kwam op dit geluid afvliegen en ging boven ons hoofd op een tak zitten. Geweldig. Begin februari hadden we onze eerste vergadering van het jaar. Eén van de vragen voor ons als leden van de steenuilengroep is: hoe moeten we de steenuilenkasten zo plaatsen dat de uilen deze kasten ook gaan gebruiken? En wat moeten we doen om het gebied waarin

steenuilen voorkomen te vergroten?

Van de ontvangen sponsorgelden hebben we drie klimharnassen kunnen aanschaffen. We gaan met deze oefenen om veilig in de boom te kunnen klimmen teneinde daar de kasten te plaatsen en die later te controleren op eieren. Nog weer later om de jongen eruit te halen om ze te wegen en te ringen. Een ander groepje vrijwilligers timmert nieuwe kasten en repareert gebruikte kasten.

Uitbreiding van de steenuilenwerkgroep

Steenuiltjes zijn leuke vogels en door onze activiteiten hopen we de dat populatie in Noord-Drenthe zal groeien. Een oproep dus: de steenuilengroep kan nog mensen gebruiken die ons willen ondersteunen. Een leuke hobby.

*Namens de steenuilengroep
Erna van Elk*

Een paar natuurnotities uit mijn dagboek

26 oktober 2019

Een mooie herfstwandeling in Vosbergen met kleinkinderen. We zijn op zoek naar paddenstoelen en ontdekken in het beukenbos een aantal prachtige knalrode inktviszwammen in verschillende stadia van ontwikkeling. Toen we wat beter keken zagen we er ook vliegen op landen, aangetrokken door de kadaverstank. Mijn zoon Wouter maakte er een aantal fraaie foto's van. Op internet en in boeken gezocht en ook onze paddenstoelendeskundige Wil Folkers geraadpleegd. Ook Wil had deze herfst deze paddenstoelensoort gezien maar dan in de omgeving van Assen.

De Inktviszwam is oorspronkelijk afkomstig uit Australië en Tasmanie en is in 1921 voor het eerst in Europa gesignaleerd. Waarschijnlijk zijn de sporen van deze zwam meegekomen met Australische troepen tijdens WO 2. Wij troffen ze in 2015 voor het eerst aan op een camping in Frankrijk.

23 november 2019

Op onze logeerkamer ontdekte ik een wants. Ik ving hem in een loeppotje om hem eens beter te bekijken. Het bleek de Amerikaanse bladpootwants (Leptoglossus occidentalis). In mijn notities zag ik dat ik hem ook in februari al eens in huis had. Het is een exoot die herkenbaar is aan het bladvormige deel in de achterpoten en die oorspronkelijk dus uit Amerika komt. Deze wants zuigt aan naaldboomzaden en overwintert soms in huizen.

*Tekst : Paul van der Veur
Foto's: Wouter van der Veur*

Vogelleed bij de voederplaats

Nu en dan, vooral in de wintermaanden, zie ik vogeltjes op onze voederplaats die niet meer in goede conditie zijn. Het gaat om vinken, geelgorzen, mussen en holenduiven. De vogels hebben dan opgezette veren, eten traag en zijn niet meer alert. Vliegen niet of vliegen als laatste weg. Scharrelen dan vaak alleen rond. Zo vond ik onlangs dit musje. Hij heeft een volgezogen teek bij zijn keeltje. Toen ik

hem oppakte bleek hij net dood te zijn. Zou de doodsoorzaak ouderdom zijn of heeft de teek daarbij een rol gespeeld? De teek bleek later toch verdwenen.

Zo ook een geelgors

Deze scharrelde een paar dagen rond op de grond, vloog nauwelijks en verschool zich tussen de begroeiing naast het huis. Toen ik haar een dag niet meer zag ging ik kijken bij haar schuilplaats. Daar lag zij dood. Op zoek naar haar vond ik ook nog een dode geelgors-man.

Tekst en foto's: Roelof Maring

Schoolactiviteiten Holtveen en Welterberg

*Rubbing: de schors door
wrijven zichtbaar maken*

Snoeien op de Welterberg

*Natuureducatie:
Inneke Brouwer geeft uitleg*

De snertwandeling 2020

Zaterdag 18 januari kwamen ca 30 belangstellenden naar Zeegse voor de jaarlijkse Nieuwjaarswandeling. Onder leiding van natuurgids Eddy van Dijk van IVN Zuidlaren ging de wandeling door de Zeegse duinen langs het Siepelveen en door het stroomdal van de Drentsche Aa. Na afloop werd in restaurant Het Witte Huis in Zeegse genoten van een drankje en een kop snert. *Dick Koelewijn*

Natuurwerkdag 2019

Foto boven Dick Koelwijn; foto onder Tineke Schat

De fairtrade cadeauwinkel

wereldwinkel

Voor heel veel leuke kunstnijverheid

Koffie en thee in verschillende soorten

Curry's, Tony Choclonely, Divine chocola en nog veel meer

Westerstraat 9
9481 CA Vries
Tel: 065768286

Westerstraat 2 9481 CB Vries 0592-544393 www.slotoptiek.nl

Brillen & Contactlenzen

Ook voor:

Verrekijkers en Loepen

(Horloge)Batterijen/Horlogebandjes

Gehoorapparaten

Aangesloten bij NUVO/ANVC

Gratis parkeren voor de deur!

In een notendop

Vorig jaar, 2019, was een mastjaar voor hazelnoten. De ‘gewone hazelaar’ met kleine nootjes begon als eerste zijn nootjes te laten vallen. Een dag of tien later begonnen ook de andere struiken van een ‘verbeterd’ ras, dat grotere en zoetere noten produceert. Deze hielden vooral hun ‘rokjes’ aan en vielen groen, met drie of vier tegelijk, met bolster en al op de grond. De noten zaten eerst muurvast, maar na een paar dagen begonnen ze losser te zitten, zodat je ze om de beurt uit de bolster kon wippen. Na drie weken rapen had ik al 10 kilo noten gescoord.

Doppen met tandafdrukken van een muis

Tussen de zware geelbruine noten vond ik ook lichtere doppen. Draaide ik die om, dan bleek er aan de achterkant een groot rond gat te zitten met kleine streepjes langs de rand, de tandafdrukken van een muis die de noot had leeggegeten (tekening: in het midden). Hij had net zo lang rondom geknaagd tot hij een gat had dat groot genoeg was om bij de kern te kunnen. Zulke lege doppen vind je vaak onder houtstapels of in andere hoekjes, waar de muis ze heen heeft gebracht om ze veilig op te kunnen eten. Ik vond ook steeds hele noten zomaar ergens op het pad en stelde me voor dat een muis ermee aan de sjouw was, maar zijn noot jammerlijk in de steek moest laten vanwege een bedreiging en hij er

halsoverkop vandoor ging, net als het eekhoortje uit de film Ice Age. Er werden zelfs noten in het rieten dak verstopt, zoals bleek bij de schoonmaak van het riet.

Lege doppen onder de kersenboom

Onder de kersenboom lagen andere lege doppen, met grote hoekige gaten en een gladde rand (tekening: boven rechts). Sommige waren zelfs overlangs doormidden gehakt. Ik zag opeens de dader, een grote bonte specht. Ze wrikte

een rijpe noot uit een van de notenstruiken vloog daarmee naar een tak hoog in de kersenboom, hakte de noot stuk, at de kern op en liet de lege doppen vallen.

Doppen met gaatjes van een millimeter of twee á drie

Soms vind je verspreid tussen de afgevalen bolsters doppen met kleinere gaatjes, rond of ietsjes vierkant, een millimeter of twee á drie in doorsnede.

Over die gaatjes gaat dit verhaal.

Foto: Fiona Bottema

Kraak je zo'n noot, dan blijkt er zwart gruis in te zitten of een restje van de kern. Een paar jaar geleden zag ik toevallig zo'n gaatje ontstaan. Uit een hazelnoot kwam een larve naar buiten kruipen. Hij was in de noot opgegroeid en knaagde een gat in de dop om eruit te kunnen. Het was een vet larfje met een stevige roodbruine kop, het kind van de hazelnootboorder, *Curculio nucum*. Dat is een merkwaardig bruin kevertje van

circa driekwart centimeter lang, met een lange dunne snuit die even lang is als het lichaam ¹). Moeder hazelnootboorder had met de tanden aan de punt van haar lange snuit een gat geboord in een nog jonge, zachte hazelnoot en daar een eitje binnenin gedeponneerd. Het larfje dat daaruit kwam at de groeiende kern op, groeide zelf ook flink en vervelde een paar keer. Toen viel de noot op de grond. Ik raapte hem op en legde hem met de andere noten in een mandje op tafel. En zo kon ik net zien hoe de larve zich een weg naar buiten baande. Dat heb ik snel getekend, want wanneer zie je nu zo iets? (tekening: links onder). Als de larve in de tuin zou zijn 'uitgeslopen' zoals dat in vakjargon heet, dan zou hij zich meteen in de grond hebben ingegraven om te verpoppen en te overwinteren, maar hier kwam hij helaas op de keukentafel terecht.

---

¹ Toen Fiona hem wilde fotograferen liet hij zich vallen, maar bleef –gelukkig voor haar- onderaan het blad hangen.

De vroeg afgevalen noten met kleine gaatjes begon ik te verzamelen om ze aan bio-archeologen te geven voor hun vergelijkingscollectie ². Omdat er aldoor maar meer noten bleven vallen, vond ik er ook steeds meer met gaatjes en het begon me op te vallen dat die gaatjes niet steeds op dezelfde plek van een dop zaten. Dat riep vragen op. Tijd voor een onderzoekje dus en ik verzamelde alle geparasiteerde noten die ik vervolgens vond ³.

Dit waren mijn vraagstellingen:

- 1 - Hebben de larven voorkeur voor bepaalde plekken om uit te sluipen?
- 2 - Is er verschil tussen vroege en late noten?
- 3 - Is dat te verklaren?
- 4 - Sluipen de larven pas uit als de noot helemaal los is uit de bolster?
- 5 - Is er verschil in parasitisme tussen beide rassen?

---

² Deze noten heten verder de 'vroege doppen'. Voor de oplettende lezertjes: dit zijn niet de 'gewone' hazelnoten. Het zijn de noten die ik het eerst had verzameld.

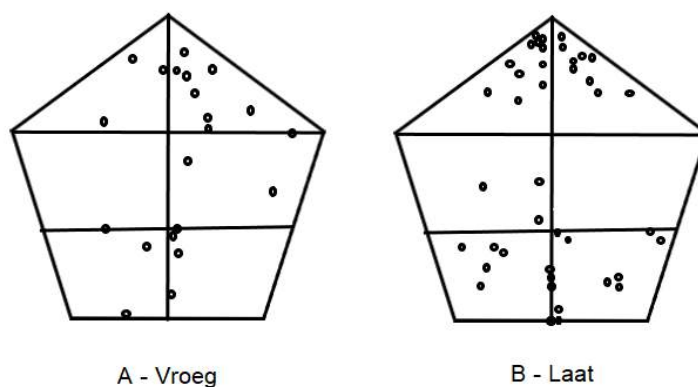
³ Deze worden de 'late noten' genoemd.

Aanpak:

In totaal heb ik 59 geparasiteerde noten gevonden, 21 'vroeg' en 38 'late' (Foto 2).

Met de computer (erg ingewikkeld trouwens) heb ik de gaten ingetekend op een schematische notendop om te zien hoe de verdeling van gaten over de doppen is (Figuur 1). De aantallen per locatie staan in tabel 1.

Figuur 1: Plaats van het uitsluipen van hazelnootboorderlarven uit de notendop. Links (A) de 'vroeg' doppen, rechts (B) de 'late' doppen. Getekend is steeds de min of meer platte kant van de noot. Dat is ook de kant waar de gaten zitten.

Tabel 1: Verspreiding van de uitsluipgaten en hun percentages over de diverse doppen. L = linkerkant van de dop; R = rechterkant; C is de as, centrale lijn.

	Vroege doppen			
	To-taal	%	L	R
Top	12	57,2	3	9
Midden	2	9,5	0	2
Basis	7	33,3	3	4
Totaal	21	100	6	15

	Late doppen				
	To-taal	%	L	R	C
Top	19	50	10	9	
Midden	3	8	3	0	
Basis	16	42	5	8	3
Totaal	38	100	18	17	3

Resultaat

Vraag 1: Hebben de larven voorkeur voor bepaalde plekken? Antwoord: zeker.

Een hazelnoot heeft een afgeplatte basis, waar de noot vast heeft gezeten in de bolster. Verder kan de vorm variëren, maar in het algemeen bolt de noot uit vanaf de basis en loopt dan taps toe naar de punt. Het breedste deel zit meestal

aan de bovenkant. De noot is min of meer tweezijdig symmetrisch zodat hij gemakkelijker op een van de twee tegenoverstaande brede, 'platte' kanten blijft liggen, dan op de tussenliggende zijkant, die meestal enigszins scherp is door een verhoogde naad.

- a) De larven bleken een duidelijke voorkeur te hebben voor de brede, platte kant van de noten. Er zijn maar een paar gaten die vlak tegen de zijnaad liggen en geen enkel gat op de zijnaad zelf.
- b) Ze kruipen bij voorkeur uit aan de uiteinden van de doppen, zowel aan de punt als aan de basis.
- c) Er zitten bijna geen gaten in het middengedeelte van de doppen.

Vraag 2 - Is er verschil tussen vroege en late noten? Antwoord: Ja.

- a) Er is een duidelijk verschil tussen vroege en late noten. De vroege noten hebben bijna 2 keer zoveel gaten aan de top (11) als aan de basis (7), terwijl dat bij de late noten nauwelijks verschil maakt, 19 aan de top tegen 16 aan de basis.
- b) Bij de vroege doppen treedt een duidelijk verschil op tussen de linker- en de rechterhelft (6 gaten links en 15 gaten rechts). Bij de late doppen treedt dit niet op: 18 links en 17 rechts. Daar zijn de gaten bovendien meer gecentreerd langs of zelfs op de middenlijn.

Vraag 3 - Is dat te verklaren? Antwoord: nee.

Aanvankelijk dacht ik dat dit verklaard zou kunnen worden doordat de vroege noten vooral 'gewone' hazelnoten zouden zijn, maar dat is niet het geval. Van de 21 vroege noten zijn er maar vijf zo klein dat ze op 'gewone' hazelnoten lijken, terwijl de rest duidelijk van de grotere variant is.

Vraag 4 - Sluipen de larven pas uit als de noot helemaal los is uit de bolster?

Antwoord: nee.

Er waren regelmatig bolsters met meerdere nog vastzittende noten, waarvan 1 of 2 geparasiteerd waren. Vaak zat het uitsluipgat aan de punt, maar ik vond er ook waar de larve zich bij de basis door zowel de dop als de bolster naar buiten had geknaagd. Bolsters met geparasiteerde noten vallen dikwijls al vroeg af. Van die vroege afvallers hoef je dus geen goede noten te verwachten. Vaak blijven de geparasiteerde noten stevig in de bolsters vastzitten, maar de 59 hier onderzochte noten met gaten waren wel alle uit de bolster gevallen.

Vraag 5 - Is er verschil in parasitisme tussen beide rassen?

Antwoord: Ja.

Het overgrote deel, 54 stuks, van de 59 gevonden hazelnoten met een gat van de hazelnootboorder behoort zeker tot het grote, geselecteerde ras. Van de overige 5 kleinere geparasiteerde noten is dit niet duidelijk. Bij het rapen van de noten van de 'gewone' hazelaar kwam ik ook geen geparasiteerde noten tegen.

Bosje met gedomesticeerde hazelaar met grote noten, maart 2020

Foto: Nicolien Bottema

Wat zijn we nu te weten gekomen over de hazelnootboorder?

Dat de vrouwtjes blijkbaar een duidelijke voorkeur hebben voor het parasiteren van de noten van het verbeterde ras, want de wilde, kleinere hazelnoten waren niet of nauwelijks aangetast.

Dat het uitsluipen van de larven uit de notendop niet willekeurig gebeurt, maar ook niet op een specifieke plek. De meeste gaten zitten op de brede, plattere kant van de noten en bij voorkeur kruipen ze uit de top of uit de basis. Dat verbaaste me eigenlijk. Volgens internet mijden de vrouwtjes bij het eierleggen doppen met een dikke schaal, dus ik zou denken dat de larven zich ook naar

Foto: Online groen

buiten knagen waar de schaal het dunst is. Dat lijkt mij midden op de dop. Maar de larve is langwerpig en kan bijna net zo lang zijn als de noot, dus het is misschien logisch dat zijn kop bij een van de uiteinden zit en hij daar begint te knagen. Dan zou de locatie van de uitsluipplek dus bepaald worden door de lengte van de larve en zijn positie in de noot.

Er leek wel verschil te zijn tussen vroege en late uitsluiers, want bij de vroege noten zaten de gaten vooral aan de top en aan de rechterkant⁴, terwijl bij de late noten geen verschil was tussen de aantallen bij top en basis. Soms hadden de larven zich ook nog dwars door de bolster naar buiten geknaagd, een peulenschilletje natuurlijk vergeleken met die harde dop.

Tot eind juni eieren in jonge hazelnoten.

Intussen heb ik gelezen dat volwassen dieren in april boven de grond komen en dan aansterken met sappen van planten en onrijp fruit, waarna ze half tot eind juni hun eieren in jonge hazelnoten leggen. Ga maar eens kijken of je ze tegen die tijd op hazelnootbomen kunt vinden.

En .....als je een verse hazelnoot open kraakt en je staat oog in oog met een gezellige, dikke larve, ga dan niet gillen. Bekijk hem aandachtig (heeft ie eigenlijk wel ogen?) en denk aan dit verhaaltje dat nu wordt uitgeblazen door een hazelnootboorder met een hele lange snuit.

Tekst, tekening en foto's (tenzij anders vermeld), Nicolien Bottema, 2020

---

⁴ noot gezien met de top naar boven.

Alles onder 1 dak

Voorheen Formido

KlusWijs Voordelige bouwmarkt • Uitgebreid assortiment • Verfspecialist
KW Wonen Deuren • Zonwering • Vloeren • Raamdecoratie • Woonaccessoires
Kastvisie Inbouwkasten • Schuifdeuren voor kasten • Maatwerkmeubelen

KlusWijs Tynaarlo Onlandweg 5 • 9482 TC Tynaarlo • 0592 - 541 714 • www.kluswijs.nl

✓akkundig ✓ertrouwd ✓oordelig

Natuurverlies tussen Vries en Eelde

Rondom vliegveld Eelde lagen kleine weilandjes omzoomd door oude houtwallen. Dit gebiedje was bij de ruilverkaveling in de oude staat gehandhaafd en veel van de kleine boerderijtjes werden bewoond door burgers met liefde voor de natuur. Als ik op een warme voorjaarsdag over het fietspad achter het vliegveld langs naar Eelde fietste, snorden overdag de meikevers rond mijn fiets en 's avond genoten de grootoorvleermuizen van een smakelijke maaltijd.

De officiële DHV rapporten verklaarden dat de oude bomen op de houtwallen “in slechte staat” verkeerden; wij IVN'ers wezen er op dat er spechtenholen in zaten, dat er eekhoorns en holenduiven in woonden, vleermuizen en nog veel meer. Allemaal natuur die je niet vindt in jonge houtopslag.

Het onbereikbare Noorden

De aandeelhouders - de provincies Groningen en Drenthe, de gemeenten Groningen, Assen en Eelde - wilden dat de 1800 meter baan met 700 meter verlengd zou worden, want het vliegveld leed verlies, wel een half miljoen gulden per jaar. De minister van Verkeer en Waterstaat vertelde de Europese commissie dat het Noorden een onbereikbaar gebied was, en daarom mocht de overheid de baanverlenging betalen. Geld kwam uit de pot waarin 'gasgeld' voor het Noorden zat. De minister vertelde dat er ruim 600 000 passagiers zouden vertrekken en dat er winst gemaakt zou worden.

Het lukte de IVN afdelingen Eelde/Paterswolde en Vries om natuurcompensatie te krijgen; dit vergde een aantal procedures bij de Raad van State. Bomenrijen als vleermuisvliegroute, vleermuiskelder, poelen voor amfibieën en natuurvriendelijk graslandbeheer langs de randen van het vliegveldterrein. De compensatie functioneert amper.

Als de subsidie stopt stoppen de lijnvluchten

Met zeven miljoen 'aanloop' subsidie lukte het vanaf 2012 om leuke verbindingen van en naar vliegveld Eelde op te zetten. Toen de aanloopsubsidie stopte, stopten de luchtlijntjes ook. De meesten van de Raad van Commissarissen en de directeur zijn al vertrokken; de havenmeester gaat naar het vliegveld van Bonaire. Het plan is nu om het vliegveld te gebruiken voor drones en lesvliegen liefst met elektrische vliegtuigjes; daarvoor ligt er nu een prachtig zonnepark. Het verwachte tekort is 1,3 miljoen euro per jaar.

Kortom; de nieuwe plannen vergen een nog korter baantje dan er vroeger lag. Als het niet zo intens droevig was, kunnen we het zien als een bizarre en heel dure grap.

Tekst en tekening: Wietske Jonker

Uit de krant

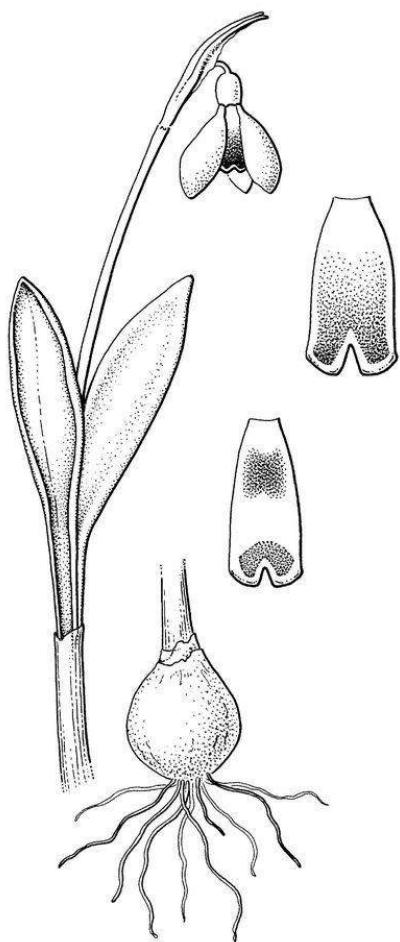
Heukels' Flora is niet zomaar een boekje

Na vijftien jaar is er een nieuwe editie van determinatiegids Heukels' Flora. De 24ste editie is voor het eerst deels in kleur.

Ruim 2000 soorten staan beschreven, 500 meer dan in de vorige editie. In rode letters wordt aangegeven of een soort bedreigd is. Ook giftige soorten hebben hun eigen label.

Voor de paardenbloem zijn er wel 250 microsoorten – klonen die qua uiterlijk van elkaar verschillen - maar die noem ik niet allemaal apart, aldus Lenie Duistermaat, samensteller van de Flora en onderzoeker bij Naturalis.

Uit: NRC, 13.02.2020

Uit de Flora: Galanthus plicatus

Beeld Noordhoff/iStock

Een sneeuwkllokje waarvan de bloemdekklappen een groene vlek aan de top of basis hebben. De jonge bladen zijn 'met de randen naar beneden gevouwen'.

TOLNER

BEELD - GELUID - HUISHOUDELIJKE APPARATUUR

Eigen Technische Dienst

Coop

altijd dichtbij

Openingstijden

maandag t/m vrijdag	08:00 - 20:00
zaterdag	08:00 - 19:00
zondag	12:00 - 17:00

Coop Koetsier Vries & medewerkers

Oude Asserstraat 2

Samen maak je 't verschil

coop

Activiteitenprogramma IVN Vries 2020

April

Dinsdag 14 april

Lezing: De Hunzevallei in vogelvlucht
door Geert de Vries, natuurkenner en –fotograaf.

Aanvang 20.00 uur in het dorpshuis
De Pan, Vries.

Geert de Vries is een gepassioneerd
verteller. Het doel van zijn verhalen
en beelden is te laten zien hoe mooi
de natuur in elkaar zit. Voor de pauze
staat het ontstaan, vergaan en
herstel van de Hunze centraal.

Daarna wordt gekeken hoe een
aantal planten- en diergroepen (zoals
amfibieën, moerasvogels en de
wintergasten onder de vogels) zich
een plek hebben veroverd in deze
nieuwe wereld. Geert kan de soms
ingewikkelde natuur op een boeiende
en heldere manier vertellen.

Zaterdag 18 april

Plantenruilbeurs

op het landgoed “Bosch en Vaart”,
Groningerstraat 32, Vries.

Van 10.00 tot 12.00 uur kan iedereen,

ook niet leden, planten brengen en gratis meenemen.

Om 11.00 uur is er een korte rondleiding. De koffie en thee staan klaar. Iedereen is welkom.

Parkeren aan het kanaal. Ingang naar de tuin en oranjerie langs het koetshuis.

Mei

Dinsdag 12 mei

Lezing: Terug naar Rottumerplaat
door Aaldrik Pot en Nicolette Branderhorst.

Aanvang 20.00 uur in het dorps huis “De Pan”, Vries.

Aaldrik en Nicolette verbleven voor Staatsbosbeheer van eind maart tot augustus 2019 als vogelwachters op Rottumerplaat. In : “Terug op Rottumerplaat” vertellen ze aan de hand van prachtige beelden over hun avonturen tussen de vogels en zeehonden. Het was hun grote wens om te ervaren hoe het is om een tijd lang te wonen en werken op een afgelegen plek waarbij natuurstudie de belangrijkste dagbesteding is. Ze laten zien hoe tienduizenden steltlopers komen en gaan en hoe scholeksters uit allen macht proberen hun jongen groot te krijgen. Maar ze vertellen ook over hun onbegonnen strijd tegen het strandvuil, de

dynamiek van zand, zee en wind en hun poging tot het leiden van een eenvoudig bestaan.

Zaterdag 31 mei

Eten uit de natuur

Bij “Plaats de Wereld”, Vries.

Van 14.30 – 16.30 uur.

Kosten € 17,50. Kinderen tot 8 jaar gratis.

Na een introductie door Yvonne Westerhof gaan we naar buiten. Tijdens de wandeling van ca. 1 uur wordt stil gestaan bij verschillende eetbare planten en worden de bloemen, of bladeren geplukt. Daarna worden hier lekkere hapjes van gemaakt en wordt de workshop besloten met een proeverij van deze hapjes en drankjes waarvan je de recepten meekrijgt.

Je kunt op donderdag 21 mei het eten uit de natuur alvast voorproeven bij het dorpsdiner van Plaats de Wereld (reserveren: 0592 795340).

Juni

Zaterdag 13 juni

Excursie naar het biologisch akkerbouwbedrijf Horaholm

Adres: Dijksterweg 12,
9978 TB Hornhuizen (Gr.)

Tijd: 10.00 tot 12.00 uur. Vertrek vanaf de Brink 9.00 uur (carpoolen).

Na lang overwegen schakelde Harm Westers in 2002 over van gangbare naar biologische bedrijfsvoering. Nu staat er een modern biologisch akker- en tuinbouwbedrijf van 125 ha (incl. 25 ha kwelder) waar gewerkt wordt aan de ontwikkeling van een uiterst duurzaam bedrijfssysteem. Op welke wijze? Door i.p.v. te ploegen alleen te woelen. Door alleen groenbemesting en kruiden - fermenten toe te passen. Door vanaf 2014 een “regeneratieve landbouw” methode te ontwikkelen die de meest minerale – en vitaminen rijke producten produceert, in combinatie met een snelle opbouw van humus in de bodem. Deze werkwijze, samen met bloemrijk akkerrand beheer, handhaving van veldstruweel, poeltjes, enz. is onze toekomst. Ga mee naar Hornhuizen!

Oktober

Woensdag 21 oktober

Lezing: Een kunstenaar op reis naar Spitsbergen

door Erik van Ommen, kunstschilder.

Aanvang 20.00 uur

in “Atelier Brink 2”, Brink 2, Vries.

In 2017 verbleef Erik van Ommen met zijn vrouw Wilma een week in het wetenschapdorp Ny – Alesund op Spitsbergen. Vervolgens voeren ze met een expeditieschip naar het

poolijs, op zoek naar de ijsbeer. Van deze reis maakten ze het boek “Spitsbergen – logboek van een kunstenaar”.

Voor de pauze laat de kunstenaar aan de hand van video's en prachtige afbeeldingen zien hoe hij verschillende technieken beoefent.

Na de pauze zien we hoe hij in het hoge noorden heeft gewerkt en hoe zij hun verblijf op Spitsbergen hebben ervaren.

November

Zaterdag 7 november

Natuurwerkdag in het Holtveen

Start om 9.30 uur bij de paardenstal aan het grote zandpad.

Einde ongeveer 14.00 uur.

Verwijderen van houtopslag, onderhoud van de paden, enz. door jong en oud. Doet je ook mee?

Voor gereedschap, koffie, thee, soep en broodjes wordt gezorgd.

Aanmelden bij Sipke Sikkes,

sikkesvanelk@hetnet.nl

of tel. 0592 543497.

Dinsdag 17 november

Lezing: Plantenevolutie.

door Dick Vuijk, lid van KNNV en IVN Assen.

Aanvang 20.00 uur in het dorpshuis “De Pan”, Vries.

In zijn lezing neemt Dick ons mee door lang vervlogen tijdperken. Wat voor processen gingen er vooraf voordat het eerste alge de zeeën ging bevolken en waarom waren deze processen noodzakelijk? Hoe en wanneer ontstonden de eerste landplanten? Uitgestorven groepen die aan de basis stonden van de huidige flora komen aan bod, zoals

primitieve polysporangiophyten en zaadvarens. Wat is de herkomst en verwantschap van de hoofdgroepen? Uiteindelijk komen we natuurlijk uit bij de huidige bloemplanten.

Voor de lezingen in De Pan vragen wij een vrijwillige bijdrage van € 2,00

Jeugdactiviteiten IVN Vries

**Activiteiten Natuurvriendenclub voor kinderen van 7 t/m12 jaar
o.l.v. Inneke Brouwer en Paul van der Veur.**

April

**Maandag 13 april (2e Paasdag):
Voorjaar!**

Lammetjesdag in de Onlanden
Lammetjes kijken in de grote schuur
op de Onlanderij.
Hoe laat? Van 14.00 uur – 16.00 uur

Zondag 19 april

Wat vliegt en broedt daar?

Vogels spotten in de Oostpolder.
Hoe laat? Van 14.00 uur – 17.00 uur

Mei

Zondag 17 mei

Op zoek naar de das, natuurlijk spelen

Bezoek aan de Natuurplaats
Noordsche veld, SBB
Hoe laat? Van 14.00 uur – 16.00 uur

Juli

Zondag 12 juli

Op avontuur in het water

Waterbeestjes vangen in het
Oudemolense Diepje
Hoe laat? Van 14.00 uur – 16.00 uur

Foto: Inneke Brouwer

September

Zondag 13 september

Duurzaamheid en dieren

Bezoek aan het Duurzaamheids centrum in Assen

Hoe laat: Van 14.00 uur – 16.00 uur

Oktober

Woensdag 7 oktober

Creativiteit

Knutselen of breien in het atelier van Plaats de Wereld in Vries

Hoe laat? Van 15.00 uur – 17.00 uur

Aanmelden voor de activiteiten van de Natuurvriendenclub

Aanmelden kan via TRIAS (Judith Bekink)

Kosten: € 10 voor de hele serie; per activiteit € 2.50

(Als deze kosten te hoog zijn, kan een kind ook gratis mee)

Bij de activiteiten op 13/4, 19/4 en 12/7 zijn ouders welkom

Schoolprojecten

De schoolprojecten met de Vijverstee (Welterberg) en Holtenhoek (Holtveen) vinden plaats in het voor- en najaar. In het veld vindt onderhoud aan de adoptieterreinen plaats en er worden educatieve lessen gegeven. Vanwege het warme weer moesten we dit voorjaar eerder stoppen met snoeien.

Activiteitenprogramma IVN Eelde-Paterswolde maart 2020 - oktober 2020

(voor bepaalde lezingen/excursies kan een geringe bijdrage worden gevraagd)

Dinsdag 17 maart

Algemene Ledenvergadering met na de pauze een lezing over mieren door Sanne Palstra en Annelies Brekveld.

Locatie: Ons Dorpshuis. Mevrouw Bähler Boermalaan 4, Paterswolde.

Aanvang ALV 20.00 uur. De lezing zal tegen 21.00 uur beginnen.

Sanne en Annelies hebben over mieren een eindwerkstuk gemaakt voor hun natuurgidsenopleiding.

Zaterdag 18 april

Plantenruilbeurs

De koffie staat klaar.

Locatie: Esweg 23 in Eelde.

De beurs is van 10.00 – 12.30 uur.

Zaterdag 25 april

Stinzenflora-wandeling

Fraeylemaborg

Stinzenplanten zijn bol- of knolgewassen die groeien en bloeien voordat er bladeren aan de bomen zitten

Locatie: Landgoed De Fraeylemaborg te Slochteren. We vertrekken per auto om 9.30 uur vanaf het Kampje in het centrum van Eelde

Aanmeldingen bij Leo Stockmann, glstockmann@hotmail.com

Zondag 17 mei

Vogelexcursie in het kader van de Nationale Vogelweek.

De leiding is in handen van de Vogelwerkgroep. De excursie start bij de hoofdingang van landgoed De Braak (bij Hoofdweg 266) te Paterswolde

Start om 8.00 uur. Einde excursie rond 10.30 uur.

Kosten: volw € 2,-, kinderen €1,-

Aanmeldingen bij Leo Stockmann, glstockmann@hotmail.com

Zondag 7 juni

Zomerwandeling Kampsheide

Locatie: Kampsheide bij Balloo.

We vertrekken per auto om 9.30 uur vanaf het Kampje in het centrum van Eelde. In de voormiddag weer terug.

Aanmeldingen bij Leo Stockmann, glstockmann@hotmail.com

Vrijdagavond 12 juni (en begin van de nacht van 13 juni)

Nachtvlinderexcursie

o.l.v. Theo de la Ruelle

Locatie: Het Vlinderkampje De Duinen.

Aanvang lezing (Vlinderkampje) 21.00 uur. Zorg voor warme kleding. Toegang gratis.

Zaterdagmiddag- of zondagmiddag 13 of 14 juni.

Slootjesmiddag voor kinderen en hun begeleiders. Datum wordt t.z.t.

bekendgemaakt op onze site en in de media.

Leiding is in handen van IVN jeugdnatuurbegeleiders.

Locatie: Vijver Else van der Laanhuis (Symphonie). Tijd: 14.00 – 16.00 uur.

Aanmelding niet nodig.

Woensdag 9 september

Lezing over water door waterschap Hunze en Aa's

Mieke Riezebos en Willeke Bergman van het waterschap komen graag

deze en andere vragen beantwoorden.

Locatie: Ons Dorpshuis. Mevrouw Bähler Boermalaan 4, Paterswolde.

Aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 6 oktober.

Lezing over gierzwaluwen door Johan Tinholt

Locatie: Ons Dorpshuis. Mevrouw Bähler Boermalaan 4, Paterswolde.

Aanvang 20.00 uur.

**AUTOBEDRIJF
HAZENBERG B.V.**

REPARATIE/ONDERHOUD, AIRCOSERVICE,
VERKOOP NIEUW/GEbruikt, TANKSTATION AVIA, WASBOXEN,
PECHHULP/TRANSPORT/BERGING, AUTOSCHADE.

Oude Asserstraat 32, Oude Asserstraat 19, Asserstraat 1
9481 BL Vries
Tel. : (0592) 54 12 12
Fax : (0592) 54 40 56

K.v.K.: 04035343000
www.autobedrijf-hazenberg.nl
info@autobedrijf-hazenberg.nl

Grauwe gans

Foto: Jakob Keun

Activiteiten IVN Zuidlaren voorjaar-zomer 2020

Woensdag 1 april

Algemene ledenvergadering

Na de pauze van de algemene ledenvergadering een presentatie van de uilenwerkgroep door Geert Greving en over nachtvlinders door Jan Menzinga. Alleen voor leden IVN Zuidlaren.

Woensdag 8 april, zaterdag 11 april

In het spoor van ree en das

Lezing en excursie door Aaldrik Pot

Aansluitend op de lezing is er op zaterdag 11 april een excursie; de startplaats van de excursie volgt op

de avond van de lezing. De Ludinge,
20.00 uur

Zondag 26 april

Vogelexcursie in en rondom Tussenwater

Start bij de kruising van de weg De
Knijpe en De Dijk, 10.00 uur

Zaterdag 9 mei

Bezoek Voedselbos Glimmen

Madeleine en Marlies Duran willen
deze unieke plek transformeren
geïnspireerd door hun ervaring met
het leven in Zweden en Australië

Woensdag 27 mei

Plantenexcursie Eexterveld

De start is bij het Infopaneel
Eexterveld langs de weg
Anloo/Anderen om 19.00 uur.

Woensdag 10 juni

Avondwandeling Dorpskern Zuidlaren - Tussenwater v.v.

Start wandeling: achter de dorpskerk
Zuidlaren, 19.00 uur.

Zondag 21 juni

Slootjesdag voor de kinderen

We verzamelen bij dorpshuis de
Kruierij in de Groeve om 13.30 uur en
lopen van daaruit naar de Zuidoevers
waar we gaan vissen. Het duurt tot
15.30 .

Zondag 12 juli

Excursie in de Mandelanden

O.l.v. Jos Vink

Verzamelen: 10.00 uur achter

Dorpskerk Zuilaren Start excursie:

10.30 uur Westdorperstraat bij brug
over kanaal Buinen-Schoonoord.

Alleen voor IVN leden en donateurs.

Zondag 2 augustus

Van Hunzedal tot Hondsrug, fietstocht

Start 10.00 uur parkeerplaats
Hunzebrug, Spijkerboor

Woensdag 9 september

Lepelaars, een natuursucces

Lezing Petra de Goei

De Ludinge, 20.00 uur

Zaterdag 19 september

‘Spinnen eng? Welnee!’

Excursie met inleiding

Ben Prins, spinnendeskundige, vertelt
over de soorten, het leven en het
maken van een web.

Imkergebouw aan de Osbroeken,
10.00 tot 15.00 uur.

Aanmelden bij Ineke Boland

ineke.boland@planet.nl

Zie voor vooruitblik en werkgroepen:

www.ivn.nl/zuidlaren

Colofon IVN Vries

Bestuur

Voorzitter

(Algemene zaken, PR en ledenwerving)

Peter Kwast (kandidaat¹)

p.l.kwast@hotmail.nl

T : 06 1501 7095

Secretaris

Kees Langeveld

Houtwallen 17, 9481 ER Vries

secretariaat.ivnvries@gmail.com

T : 0592 543 951

Penningmeester

Dick Koelewijn

penningmeester.ivnvries@gmail.com

T : 0592 543 317 of 06 5389 2229

Bankrek.nr: NL19RABO0366 5693 09

Bestuursleden

Sipke Sikkes

(plv.voorzitter)

sikkesvanelk@hetnet.nl

T: 0592 543497

Redactie Kornoelje

Heim Meijerink

hpmeijerink@hetnet.nl

Ina Maring

cmmaring@kpnplanet.nl

Annemarie de Vries

annemarie@mozartlaan.eu

Esakkers 2, 9481 CG Vries

T: 0592 544 139

Vormgeving Kornoelje

Annemarie de Vries

Websitebeheerder

Anne Hielke van der Meulen

Werkgroepen

1. De Vlindertuin

Wil Folkers; alkasa@home.nl

T : 0592 542 732

2. Vogels

Anne Hielke van der Meulen;

a.h.vd.meulen@gmail.com

T : 0592 315 924

3. Jeugdactiviteiten

Inneke Brouwer

innekebrouwer@gmail.com

4. Bomen, ruimtelijke ordening en milieu

Wietske Jonker- ter Veld

wlterveld@hotmail.com

5. Steenuilenwerkgroep

Erna van Elk: T: 0592 543497

sikkesvanelk@hetnet.nl

6. Stichting De Vriezer Holten

(v/h De Fledders)

Eelke Riemersma; T : 0592 543 818

eelke.riemersma@kpnplanet.nl

Activiteitencommissie

Kor Mulder; kormulder@kpnmail.nl

Sipke Sikkes; sikkesvanelk@hetnet.nl

Schoolprojecten

De Vijverstee, OBS: Welterberg

De Holtenhoek, CBS: Holtveen

inneke brouwer

innekebrouwer@gmail.com

Sipke Sikkes; sikkesvanelk@hetnet.nl

¹) benoembaar in de uitgestelde ALV

Website:

www.ivn.nl/vries

foto Kornoelje voorzijde: © Erik van den Ham

In de vlindertuin 2019
Gaspeldoorn 2020
Foto: Wil Folkers